

1 Inleiding/uitgangspunt/probleemstelling

Bij de start van het project werd voor ieder vak een rondetafelgesprek met leerkrachten uit het werkveld georganiseerd. Zo ook voor het vak Frans Vreemde Taal. Leerkrachten uit de verschillende partnerscholen bogen zich over de basisvragen die we bij aanvang van het project formuleerden:

- Wat kan de meerwaarde zijn van een tablet in de les Frans?
- Voor welk type les Frans Vreemde Taal kan het interessant zijn?
- Welke vaardigheden willen we bij voorkeur inoefenen?
- Waarom zouden we met een tablet werken? Omwille van praktische, didactische, inhoudelijke redenen?
- Welke problemen stellen zich vandaag voor het vak Frans? Kan de tablet hierin een oplossing bieden?
- Welke doelstellingen, geformuleerd door leerplannen en eindtermen kunnen we makkelijker bereiken met de tablet?
- Kan de leerkracht het werken met de tablet makkelijk aanleren?
- Welke tablet gebruiken?
- Welke applicaties kunnen interessant zijn voor het vak Frans

Tijdens deze brainstorming isoleerden we de volgende problemen, opmerkingen, verwachtingen en bedenkingen:

- De tablet is een drager van informatie en kan, net zoals de vaste computer en de laptop, ingezet worden voor het verwerven en verwerken van informatie, voor het communiceren en voor het archiveren van data; als dusdanig kan de tablet als modern communicatiemiddel geïmplementeerd worden in het vak Frans Vreemde Taal en dit voor alle vakgebonden vaardigheden:
  - Lezen: alle mogelijke leesdocumenten kunnen ingeladen worden. Selectie en afbakening dringt zich uiteraard op in functie van de eindtermen (prescriptieve, informatieve, argumentatieve, narratieve, artistiek - literaire teksten)
  - Luisteren: idem
  - *Kijken* (wordt binnen de leerplannen en eindtermen niet als een aparte vaardigheid beschouwd maar is wel degelijk een belangrijke vaardigheid binnen vreemde taalverwerving)
  - Spreken (alleen of in interactie) : via een applicatie opnemen van geluid en/of beeld
  - Schrijven (alleen of in interactie): via een applicatie
- De vakoverschrijdende eindtermen geven aan dat gewerkt moet worden aan ICT-vaardigheden; werken met een tablet hoort daar vandaag bij, ook voor het vak Frans:
  - Het opmaken en bewaren van een document.
  - Het verwerken van een document.
  - Het werken met verschillende media tegelijk en met verschillende applicaties
  - Het werken in de Cloud

- De vakoverschrijdende eindtermen formuleren als belangrijkste, globale doel, het werken aan de sociaal vaardige, kritische, tolerante, respectvolle burger. Deze doelstelling kan uiteraard via traditionele weg bereikt worden. De tablet kan het combineren van meerdere activiteiten en attitudes bevorderen;
  - Het gericht zoeken op websites;
  - Het kritisch omgaan met de informatie op het net;
  - Het leren omgaan met de communicatiecode eigen aan het net : correct communiceren;
  - Kennismaking met andere (sub)culturen;
  - Participatief leren;
  - Verantwoordelijkheidszin aanscherpen;
  - Autonoom leren: het eigen leerproces in handen nemen;
- Sociale media en verscheidenheid aan data en applicaties maken het mogelijk het nodige didactisch materiaal te voorzien en de leerling actief te betrekken bij dit leerproces;
- Het vak Frans wordt vaak als een “probleemvak” gezien; teneinde te actualiseren, te motiveren, meer te betrekken, te individualiseren en te differentiëren kan het nuttig zijn een “tool” te gebruiken die het toepassen van deze principes vergemakkelijkt:
  - Lezen: leerlingen lezen erg weinig in de doeltaal Frans. De tablet kan een middel zijn om het lezen interactiever, boeiender te maken. Daarenboven kan men met de tablet overal en altijd lezen en kiezen tussen meerdere documenten. Actualiseren, visualiseren, vergelijken enz... is perfect mogelijk.
  - Luisteren: is een van de minst ontwikkelde vaardigheden gezien het geringe contact van de gemiddelde Vlaamse leerling met de doeltaal Frans. De tablet laat ook toe overal en altijd te luisteren, op eigen tempo en zo vaak men wil.
  - Spreken: productieve vaardigheid. De tablet kan de spreekdurf bevorderen door de leerling in een veilige modus te laten werken. Hij/zij kan zijn/haar eigen opname maken en beluisteren.
  - Schrijven: productieve vaardigheid. Is de tablet de geschikte tool om het schrijven te oefenen? De schrijfcontext kan zeker aangeboden worden en in die zin de leerling motiveren om te schrijven, maar het technische aspect staat het schrijven van teksten misschien in de weg.
- Enige terughoudendheid van de leerkrachten t.o.v. de tablet : het aanmaken van materiaal zal veel tijd vergen. Het technische aspect schrikt ook af.

2 Product

De leerkrachten zijn erg geïnteresseerd in het combineren van de vaardigheden binnen één les, en dit rond een specifiek (inter)cultureel thema, of een specifiek inhoudelijk item (woordenschat of grammatica). Voorgesteld wordt een aantal modellessen uit te werken voor de 1ste en de 2de graad van het secundair onderwijs. Het lesmateriaal kan gedownload worden op www.tablio.be

- PROTOTYPE 1:

- *Vaardigheidsles voor de 1ste graad met als thema: “Histoire d’une chanson”. De idee is om het verhaal van het wereldbekende lied “Le lion est mort ce soir” te vertellen en zo de culturele bagage van de leerlingen te verrijken. Ook worden vakoverschrijdende doelen nagestreefd; respect voor alle mensen, zwart of blank, valide of invalide; het appreciëren van de klank van een onbekende taal; het appreciëren van andere muziekgenres dan die die de leerlingen vandaag gewend zijn; het durven dansen in groep.*
- *Tegelijk worden vakgebonden vaardigheden geoefend en woordenschat en grammatica vastgezet.*
- *De leerling werkt alleen of in groep via een interactief document dat met het programma iBook werd gemaakt. De werkblaadjes zitten in een ander document dat met PDF-expert werd opgesteld.*
- *Vooraleer van start te gaan worden de leerlingen in de werkwijze ingeleid via een prezi-voorstelling. De verschillende activiteiten en het materiaal lenen zich tot verschillende werkvormen (individueel, in groep, klassikaal, op afstand).*

- Lezen, luisteren, kijken, spreken : de vier vaardigheden worden geïntegreerd aangeboden.
  - Begrijpen van informatieve teksten (luisteren en lezen)
  - Het lezen van het beeld (foto's en video)
  - Het beschrijven van een persoon (kijken & spreken)
  - Het vertellen van een verhaal (spreken)
  - Het zingen en dansen (kijken & spreken & non-verbale communicatie)
- Multimediaal materiaal: audio, video, tekst, beeld
- Applicaties: iBook, prezi, iTalk, PDF-Expert; QR-reader
- Content:
  - Via de kaart van Afrika kennismaken met het continent en het land Zuid-Afrika;
  - Taalkundige insteek wat namen van landen en talen betreft;
  - Voorstellen van een Zuid-Afrikaanse artiest en zijn wereldberoemd nummer via leestekst;
  - Luisterfragmenten worden verbonden met de leestekst teneinde de leesstrategie te sturen;
  - Andere belangrijke artiesten worden voorgesteld: belang van het interculturele (Myriam Makeba, Henri Salvador, Pow Wow)

- Voorstellen van twee bekende figuren uit Zuid-Afrika: belang van het interculturele (Nelson Mandela en Oscar Pistorius; zwart-blank; oud-jong; politiek - sport)
  - Korte schets van de geschiedenis van het land via luisterfragment (iTalk)
  - De tekenfilm de Lion King: videofragmenten
  - De Franse versie van het lied: “Le lion est mort ce soir.”
  - Aanleren en zingen van het lied: videofragment met de nijlpaard en de hond; de leerlingen zingen en dansen.
- PROTOTYPE 2: Vaardigheidslessen met als thema: “Pierre et le loup.”

- *Vaardigheidslessen (lessenreeks van 4 à 5 lessen) voor de 2ste graad met als thema: “Pierre et le loup”. De idee is om het klassieke werk van Sergueï Prokofiev bij de leerlingen te brengen en zo de culturele bagage van de leerlingen te verrijken. Ook worden vakoverschrijdende doelen nagestreefd; het leren luisteren naar instrumenten uit een klassiek orkest; het begrijpen van het verhaal van Peter en de Wolf en de problematiek van de generatiekloof tussen kind en volwassen wereld; het begrijpen van de vrijheidsdrang van jongeren; het leren kennen van verschillende bewerkingen van het verhaal en het appreciëren van de esthetische visie op vertellen; het appreciëren van klassieke muziek;*
- *Tegelijk worden vakgebonden vaardigheden geoefend en wordt er gerichte woordenschat (muziek, het muzikale sprookje, ...) vastgezet.*
- *De leerling werkt alleen of in groep via een interactief document dat met het programma iBook werd gemaakt. De werkblaadjes zitten in een ander document dat met PDF-expert werd opgesteld.*
- *De verschillende activiteiten en het materiaal lenen zich tot verschillende werkvormen (individueel, in groep, klassikaal, op afstand).*

- Lezen, luisteren, kijken, spreken, schrijven: alle vaardigheden worden geïntegreerd aangeboden.
  - Begrijpen van informatieve, narratieve, artistiek – literaire teksten (wie is Prokofiev? Wat is een klassiek orkest? Welke instrumenten bestaan er? Het verhaal van Peter en de Wolf. De vergelijking met de animatiefilm van Templeton. (lezen, luisteren en kijken)
  - Spreken over zichzelf: met welk instrument associeer ik mijzelf en waarom (spreekoefening opgenomen via iTalk)
  - Schrijven: gestaag wordt gewerkt aan het ontdekken van de vertelconstructie binnen Peter en de Wolf. De leerlingen moeten het verhaal zelf overschrijven en structureren. Ook moeten zij de vergelijking met de verwerking in de animatiefilm rapporteren.
- Multimediaal materiaal: audio, video, tekst, beeld
- Applicaties: iBook, PDF-Expert, Socrative, Pinterest, iTalk, QR-reader
- Content:
  - Audio- visuele voorstelling van het sprookje met progressieve opbouw wat feitenkennis en taalelementen betreft;

- Sergueï Prokofiev – Stalin – Suzie Templeton – Walt Disney
  - Leesteksten van informatieve, narratieve, artistiek – literaire aard;
  - Verhaal – muziek – instrumenten – leestekst – activiteiten;
  - Evaluatie op verschillende momenten van de lessenreeks; (Socrative)
- PROTOTYPE 3: Vaardigheidsles met als thema: “Mika, une vraie star.”

- *Vaardigheidslessen (2 lessen) voor de 1ste en 2ste graad met als thema: “Mika” (popster). De idee is om vanuit het portret van de populaire zanger te werken aan taalvaardigheden (lezen, luisteren, spreken, schrijven).*
- *Tegelijk worden vakgebonden vaardigheden geoefend en wordt er gerichte woordenschat (beschrijving van een persoon, appreciatie van de muziek) vastgezet.*
- *De leerling werkt met de “padlet” applicatie. Virtuele muur waarop leerlingen kunnen aanklikken en hun tekst, beeld, opnamen kunnen achterlaten maar waarop de leerkracht ook zijn materiaal kan plaatsen en de leerlingen allemaal kan volgen. De leerlingen zien elkaars producties.*
- *In deze les wordt gewerkt via “participatief leren”. De leerlingen leren van elkaar.*
- *De doelstellingen voor de 1ste graad verschillen van die voor de 2de graad. De teksten en opdrachten zijn aangepast aan de eindtermen van de graad in kwestie. Van voornamelijk taalkundige en civilisationele insteek (1ste graad) naar interpretatie en aanbrengen van het thema “sexuele geaardheid” en appreciatie en beleving van popmuziek.*

- Vaardigheden : lezen, luisteren, kijken, schrijven, spreken
  - Lezen, luisteren, kijken: de documenten die de leerkracht op de padlet plaatst (informatieve, artistiek – literaire teksten)
  - Schrijven: de leerlingen schrijven de antwoorden op de vragen en opdrachten in hun kadertje
  - Spreken : de leerlingen bereiden een spreekoefening voor in het verlengde van de les over Mika (2de graad) of beschrijven de popartiest (1ste graad)
- Multimediaal : via de “padlet” applicatie kunnen tekst, beeld, audio en video geïntegreerd op eenzelfde plek samengebracht worden
- Applicaties : Padlet en Dropbox (Cloud), QR-reader
- Content:
  - Voorstelling van de popartiest: foto en tekst
  - Videoclip “Grace Kelly” (in het Frans)
  - Het symbool van Libanon (afkomst van de artiest)
  - Opdrachten : schrijven en spreken

- De opdrachten worden gedownload door de leerkracht, verbeterd en in de Cloud geplaatst (Dropbox). De leerlingen halen de opdracht terug op en plaatsen die op de muur.
- PROTOTYPE 4: Document ter voorbereiding van een studiereis naar Luik.

- Uitstap naar Luik met de tablet.
- De leerlingen worden in Luik gedropt en krijgen in groepjes van twee een opdracht die op de tablet staat: op zoek naar een monument gaan, de weg vragen aan passanten en dit onderhoud filmen.
- Via een interactief document bereiden zij zich voor op hun opdracht wat de woordenschat betreft.
- “Demander le chemin” is een klassieker in de Franse les. Hier “en temps réel” gebracht en verbonden met culturele ontdekking van de stad Luik.

- Vaardigheden
  - Lezen : de opdracht en de voorbereidende woordenschat (in context)
  - Spreken: het aanspreken van onbekende mensen in de straat
  - Luisteren: het begrijpen van de uitleg van de passanten
  - Schrijven: korte legende bij de foto's
- Materiaal : beeld en tekst op de iPad
- Applicaties : PDF-Expert; iMovie; Cloud (Dropbox)
- Content:
  - Woordenschat : “Comment demander le chemin?”
  - Opdrachtenbundel: foto's, beelden, vragen, instructies
- PROTOTYPE 5A: Naverwerking van de studiereis naar Luik. Grammatica op de tablet. “Le comparatif et le superlatif.”

- Grammatica linken aan een studiereis. De idee is om grammatica in al zijn functionaliteit te tonen en de leerling zo te motiveren in zijn perceptie van de taal, haar grammatica en het nut ervan.
- Zij zullen de stad Luik herontdekken en op zoek gaan naar een goed restaurant. Hiervoor moeten zij een aantal restaurants vergelijken en uiteindelijk één van de restaurants kiezen om aldaar een feestje met hun grootouders te vieren.
- De studenten kunnen in kleine groep of individueel werken.

- Vaardigheden:
  - Lezen: informatie over de restaurants
  - Spreken: waarom kiezen we dit restaurant

- Multimediaal : websites van restaurants in Luik
- Applicaties : PDF-Expert; iTalk
- Content
  - Werkbundel met de herhaling van de grammatica, het traject doorheen de zoektocht naar het goede restaurant, de opdracht ter exploitatie;
  - De stad Luik;
  - Restaurants in Luik.
- PROTOTYPE 5B: Grammatica in een communicatieve, multimediale context. “Le comparatif et le superlatif.”

- Grammatica linken aan de ontdekking van een Franse stad (Rouen). Cultuur en grammatica in eenzelfde les.
- De comparatif en de superlatif werden reeds bestudeerd. Er wordt dus een herhaling voorzien waarbij de leerling actief betrokken wordt.
- Zij leren de stad Rouen kennen, haar plaats in de regio en de situering van die regio in Frankrijk.
- Zij gaan op zoek naar het beste restaurant en zullen op die manier de grammatica in de praktijk brengen.
- Exploitatie: zij nodigen hun grootouders uit in één van de aangeboden restaurants. Zij verdedigen hun keuze (mondeling).
- De leerlingen kunnen in kleine groep of individueel werken.

- Vaardigheden:
  - Lezen: de websites van de restaurants in kwestie
  - Spreken: het verdedigen van hun keuze
- Multimediaal : websites, foto's, kaarten, teksten
- Applicaties: PDF-Expert, iTalk
- Content
  - Werkbundel met de herhaling van de grammatica, het traject doorheen de zoektocht naar het goede restaurant, de opdracht ter exploitatie;
  - De stad Rouen;
  - De kaart van Frankrijk;
  - Restaurants in Rouen.

---

3 Testresultaten

De modellessen werden getest in twee secundaire scholen (Sint-Augustinus in Bree, Provinciale Secundaire School in Diepenbeek) en in 5 verschillende klassen van de 2de graad.

Prototype 1: “Histoire d’une chanson” (Bree, 2de graad, Mevr. Langens; deze les is bedoeld voor een 1ste graad maar werd in een 2de graad getest bij wijze van inleiding op de tablet)

Observatie : zowel voor de leerlingen als voor de leerkracht is het gegeven erg nieuw. Een uur van 50 minuten is voorzien om de leerlingen wegwijs te maken in het materiaal en aan de slag te gaan. De les verloopt gestructureerd maar de verschillende fases nemen veel meer tijd in beslag dan gedacht. Het is voor de leerkracht moeilijk om de leerlingen “bij de les” te houden. De leerlingen werken wel degelijk aan hun opdrachten maar zijn tevens afgeleid door het nieuwe gegeven. Niet alle leerlingen zijn even handig met de tablet, maar de meesten doen het erg goed. In deze school hebben alle leerlingen een iPad van de school. Het geheel wordt geprojecteerd via iTV. Dit verloopt zonder problemen.

Leerkracht: verliest in dit type lessen het monopolie dat hij/zij wel heeft in frontaal onderwijs. Wordt eerder een coach die constant moet rondlopen om leerlingen verder te helpen. Dit wordt door de leerkracht als moeilijk ervaren. Deze leerkracht beheerste de technische kant van de zaak goed. Op dit vlak waren er voor haar geen problemen.

Positief: het motiverende materiaal en het feit dat de leerlingen hun verantwoordelijkheid moeten opnemen in dit soort lessen. Het samenwerken, het elkaar helpen (participatief leren).

Moeilijkheden: de veelheid aan documenten op één enkel toestel maakt het moeilijk om dit goed te beheeren (voor de leerlingen) en te sturen (voor de leerkracht). Het schrijven op de tablet is eerder moeilijk. Het tempo ligt laag en het rendement dus ook.

Prototype 2: “Pierre et le loup” (Bree, 2de graad, Mevr. Langens)

Observatie : leerlingen moeten hun weg zoeken naar alle documenten en proberen van het ene naar het andere documenten te gaan. Dit verloopt niet altijd even makkelijk. De leerlingen hanteren de tablet goed maar zijn vlug afgeleid door de grote input aan informatie en materiaal. De opdrachten vragen discipline en concentratie. Dit loopt niet altijd even goed. Enkele leerlingen kunnen dit zonder problemen, anderen hebben het erg moeilijk en lopen achter. Zij raken hierdoor gefrustreerd.

Leerkracht: technische beheersing is in orde. Didactisch-pedagogisch blijft het loslaten van de controle over de klas moeilijk.

Positief: leerlingen zijn gemotiveerd om met de tablet te werken en hebben hierin al een zekere handigheid verworven (wordt op deze school regelmatig gebruikt voor een aantal vakken). Het materiaal wordt als erg uitdagend en motiverend ervaren.

Moeilijkheden: discipline, concentratie, overzicht. De veelheid aan documenten en info vragen veel van de leerling en de leerkracht.

Prototype 3: “Mika, une vraie star.” (Diepenbeek, 2de graad, Mevr. Schols, 2 lessen)

Observatie : de eerste les verloopt aanvankelijk moeilijk omwille van technische moeilijkheden (projectie, werking verschillende tablets van de leerlingen). Deze leerlingen werken soms met de tablet voor een aantal vakken. Hun handigheid voor de tablet gaat van moeizaam naar goed tot zeer goed. Vooral het schrijven op de tablet is moeilijk. Platte batterij en het niet hebben van een account voor de padlet applicatie zorgen ook voor vertraging. Leerlingen werken rustig aan de opdrachten en krijgen hun werk af. Leerkracht is eerder onrustig. De projectie loopt niet zoals het hoort en de sfeer wordt als chaotisch gepercipieerd. In de tweede les verloopt alles prima. De technische problemen zijn opgelost, de leerlingen goed voorbereid, de leerkracht heeft de rust teruggevonden. Zowel het werk op de tablet als de projectie verlopen goed. Het is wel zo dat tijdens deze les een klassiek rondetafelgesprek wordt georganiseerd, weliswaar met behulp van de tablet en de projectie. De combinatie van traditionele opstelling en nieuwe hulpmiddelen werkt hier goed.

Leerkracht: heeft een slecht gevoel overgehouden aan de eerste les met de tablet. Leerkracht is controle kwijt en mist structuur van de les. Drukt zich aanvankelijk in het Frans uit maar laat dit op een bepaalde moment varen omwille van de technische moeilijkheden. Heeft ook hierdoor een minder goed gevoel over de les. Na de tweede les is de leerkracht erg tevreden over het resultaat. De les verloopt meer gestructureerd en de leerkracht heeft een deel van de controle teruggekregen (rondetafelgesprek). De angst van de tablet en de projectie is weg en daardoor verloopt alles zoals het hoort.

Positief: het motiverende materiaal en de authentieke belangstelling van de leerlingen voor het onderwerp en de opdrachten. Het participatief leren wordt als stimulerend ervaren.

Moeilijkheden: het technische aspect zorgde in deze les voor een gevoel van ongemak bij de leerkracht. Niet alle tablets zijn even sterk (qua batterij). Mini-tablets zijn te klein om in de klas mee te werken. Het schrijven op een tablet is eerder moeilijk. Wat met de producties van de leerlingen op de padlet? Hoe die verwerken? Het feit dat de leerkracht in een andere didactische – pedagogische context wordt geplaatst zorgt voor aanpassingsmoeilijkheden. In de tweede les worden de projectie en - accountproblemen opgelost en zorgt het gegeven voor minder tot geen moeilijkheden. Het schrijven op de tablet blijft een probleem.

Prototype 4: “Voyage d’études à Liège” (Bree, 2de graad Mevr. Langens)

Observatie : de les vindt plaats buiten de muren van de school. De leerlingen zijn met een aantal klassen en hun leerkrachten op studiereis in Luik. Zij worden gedropt op een centrale plaats in Luik en moeten van daaruit hun traject aanvatten, met behulp van de tablet. Per twee gaan ze op pad. Een groepje wordt gevolgd en geobserveerd. Zij moeten van hun document overstappen op de camerafunctie om het interview met de passanten te filmen.

Leerkracht: heeft enkel geobserveerd en is niet geïntervenieerd tijdens de activiteit. Bij de reflectie wordt aangegeven dat doelstellingen worden bereikt en dat mits een goede voorbereiding alles ook op organisatorisch vlak prima kan verlopen. De

leerlingen worden in een reële situatie geplaatst waarin ze de taalhandelingen kunnen oefenen die ze in de klas leren. Dat is erg positief.

Positief: de leerlingen worden geconfronteerd met het opnemen van verantwoordelijkheid, het aanspreken van onbekende personen in een onbekende stad. Zij moeten de problemen die zich stellen zelf oplossen. Leerlingen zijn zeer enthousiast en geven aan dat dit een leuke manier is om Frans te leren. Leerkracht is ook zeer tevreden.

Moeilijkheden: spreekdurf los je niet zo maar op met een tablet. Het probleem blijft groot en sommige leerlingen vinden het erg moeilijk om zich uit te drukken in een reële situatie. Timide leerlingen laten het initiatief graag over aan minder timide klasgenoten. Een ander probleem is er een van technische aard. De leerlingen moeten het interview filmen met hun tablet maar moeten de foto van het monument waarnaar ze op zoek zijn tonen vanaf diezelfde tablet. De ontwikkelaars van deze les hadden hierover beter moeten nadenken. Sommige passanten wensten niet gefilmd te worden. Ook hieraan had moeten nagedacht worden op voorhand.

Prototype 5A: “Quel restaurant choisir à Liège? Découverte d’une ville à travers ses restaurants.” (Bree, 2de graad, Mevr. Langens)

Helaas kon deze observatie niet doorgaan door het krappe tijdschema van de leerkracht in deze klas. Behalve de inleiding is deze les in grote lijnen gelijk aan het prototype 6. Enkel de situering werd aangepast (plaatsen, restaurants).

Prototype 5B: “Le comparatif et le superlatif” (Grammatica in een communicatieve, culturele context) (Diepenbeek, 2de graad, Mevr. Mascia; 2 lessen)

Observatie : 2 lessen van 50 minuten die zeer gestructureerd en vlot verlopen. De leerlingen vullen de schema’s ter herhaling vlot in. Leerkracht is goed georganiseerd en erg handig wat zowel de organisatorische als de technische kant van de zaak betreft. Leerlingen werken per twee en voeren alle opdrachten uit. Het geheel verloopt zonder problemen.

Leerkracht: is tevreden over de twee lessen. Heeft de doelstellingen bereikt en kan aanstippen welke eindtermen geoefend werden. Vindt de betrokkenheid van de leerlingen erg hoog en looft het geïntegreerde aspect van het prototype.

Positief: motiverend materiaal dat door de toch eerder technische aard voorbereiding van de leerkracht vraagt. Dit zorgt ervoor dat alles prima verloopt. Leerlingen moeten zelf het grammaticaal kader aanvullen in een interactief document.

Moeilijkheden: de enige opmerking die hier gegeven wordt is dat het invullen van het document beter op een echt papieren werkblad gebeurt. De leerlingen kunnen dan enerzijds de tablet gebruiken om naar de websites te surfen die achter de foto’s zitten, de opdrachten volgen, scrollen naar believen en anderzijds hun fysiek tastbaar document invullen.

4 Synthese

De observaties van de lessen leren ons een aantal dingen wat het gebruik van de tablets betreft. Is er een meerwaarde? Dewelke? Wat zijn de knelpunten? Hoe kunnen we die oplossen?

Meerwaarde:

- Het motiverende materiaal: interactief en multimediaal leren is inspirerend en stimulerend. De verschillende applicaties spelen hierin een belangrijke rol. Virtuele muren, interactieve werkblaadjes, audio-visueel materiaal rechtstreeks vanuit het werkblaadje en individueel of in groep beluisteren en bekijken, het participatief leren, de toegang tot vele boeiende en kleurrijke documenten, het zijn allemaal gedroomde “werkmiddelen” voor het onderwijs van vandaag.
- Verhogen van de verantwoordelijkheid en organisatiezin van de lerende: alle lessen tonen aan dat dit een belangrijk gegeven is. De leerling moet aan de slag. De opdracht moet gelezen en uitgevoerd worden. Er wordt een product verwacht dat ingeleverd of getoond moet worden. Er is een tijdslimiet en dus moet er aan timing gedacht worden. Indien in groep gewerkt wordt moeten de taken correct verdeeld worden.
- Differentiëren is een belangrijke meerwaarde in het gebruik van de tablet. Verschillende taken aan verschillende groepen geven, werken aan andere ritmes, werken in een andere omgeving, het is allemaal makkelijker met de tablet. Mits gebruik van oortjes kan rustig gewerkt worden met ander materiaal (audio – visueel) terwijl anderen een oefening maken of met de leerkracht overleggen.
- Het werken zonder papier: in alle lessen werd het gebruik van papier volledig vermeden. Als voorbeeld van duurzaam omgaan met papier kan dit tellen. Een belangrijke eindterm die we op deze manier proberen te bereiken.
- De tablet is licht en makkelijk verplaatsbaar. Meer dan met de laptop kan men circuleren met de tablet. Men kan makkelijk in een groepje gaan bijzitten of in een rondetafelgesprek aanschuiven. De tablet weegt minder in de boekentas en kan een hele bibliotheek bevatten. Weg met al die zware rugzakken vol handboeken. Leve de gezonde rug van de jonge en minder jonge mens.
- Werken met de tablet verplicht de leerkracht om goed voorbereid naar de les te komen en mee met zijn/haar tijd te zijn. Inderdaad, het werken met de tablet vergt een flexibele werkmethode van de leerkracht. Hij/zij moet bereid zijn vernieuwend te zijn en oude gewoonten af en toe te vervangen door nieuwe. Orde in de chaos brengen is een hele uitdaging die de leerkracht scherp houdt en vermijdt dat de leerlingen verworden tot een kudde tamme schapen.

Knelpunten:

- Technische deskundigheid van de leerkracht:
  - Veel valt of staat met de technische deskundigheid van de leerkracht. In de gegeven lessen blijkt duidelijk dat hoe meer de leerkracht vertrouwd is met het technische aspect hoe makkelijker de lessen verlopen. Hij/zij krijgt meer tijd om zich bezig te houden met het verloop van de activiteiten en de coaching van de leerlingen.

- Implicaties bij het gebruik van bepaalde apps
  - Sommige applicaties vergen de aanmaak van een account en moeten op voorhand geïnstalleerd worden op de tablet. Indien de account nog moet aangemaakt worden en de applicatie nog moet geïnstalleerd worden gaat kostbare tijd verloren.
- Klasmanagement
  - Werken met tablets betekent dat het lesverloop anders van aard is. Er wordt in groep of autonoom gewerkt, het werktempo varieert van groep tot groep en van leerling tot leerling. De leerkracht moet hiermee om kunnen. Het frontale onderwijs vervaagt. Wel is het nodig om regelmatig een “mise en commun” te organiseren om de tellers terug gelijk te zetten.
  - Indien veel documenten tegelijk moeten gebruikt worden is het belangrijk in groepjes te werken waarbij één leerling het scherm gebruikt voor een deel van de applicaties en een andere leerling voor het invullen van het interactieve document.
- Logistieke ondersteuning
  - De infrastructuur van de school en de logistieke ondersteuning zijn niet altijd optimaal. Dit verzwaart de taak van de leerkracht en is frustrerend.
- Kwaliteit van de tablet
  - Soms is de tablet van mindere kwaliteit wat het beeldscherm en de duur van de batterij betreft. Dit bemoeilijkt het werken in de klas en frustreert de leerling die ziet dat het bij anderen beter werkt.
- Beperkingen van de tablet
  - Schrijven op een tablet is niet ideaal. Wel is het mogelijk in interactieve documenten zodanig op te stellen dat men vooral moet aanvinken of korte antwoorden schrijven.
  - Het scherm blijft kleiner als dat van een laptop of vaste computer. Het is belangrijk dat de leerling één van de twee thuis kan gebruiken om zijn taken te maken.
- Aanmaken van didactisch materiaal of gebruiken van bestaand materiaal
  - Het ontwikkelen van didactisch materiaal voor de tablet is nog erg arbeidsintensief. Voorlopig is het bestaand materiaal eerder beperkt.

Oplossingen:

- Begeleiden van de leerkracht
  - Iedere school heeft een ICT-coördinator. Het is belangrijk dat er gedacht wordt aan de technische ondersteuning van de leerkracht. Dit kan via een gestuurde bijscholing binnen of buiten de school of via de systematische hulp van een coördinator.
- Logistieke en technische ondersteuning:
  - De infrastructuur van de school moet voldoende onderbouwd zijn wat netwerk en organisatie van het klaslokaal betreft. Een goede internetverbinding, goede projectiemogelijkheid, aangepaste audio en banken en stoelen die licht en geruisloos zijn bij het verplaatsen zijn geen luxe.

- Selectie van apps
  - Wat de selectie van apps betreft is het belangrijk dat de leerkracht regelmatig informatie krijgt over educatieve apps. Het is veel gevraagd om dit door de leerkracht zelf te laten doen. Dit kan eventueel door een ICT-coördinator of leraar Informatica gebeuren.
- Reflectie over klassituatie en management
  - De leerkracht moet aangezet worden om zelf of binnen een bijscholing na te denken over de manier waarop hij/zij zijn/haar les en klas kan organiseren en sturen. De tablet betekent niet dat de leerkracht stuurloos toekijkt hoe alles in chaos verzandt. Het betekent wel dat hij goed voorbereid naar de les komt en de leerling meer verantwoordelijkheid durft geven.
  - Sensibiliseren van de leerlingen is nodig teneinde een mentaliteitsverandering te bekomen. De leerling moet evolueren naar een lerende die zijn leerproces begrijpt en kan sturen.
- Terugkoppeling naar het beleid
  - Het is erg belangrijk om de moeilijkheden, technische problemen of te snelle vernieuwingsdrang te bespreken met het beleid van de school. Het beleid moet hierin een visie ontwikkelen die kan gaan over differentiatie binnen het lerarenkorps wat tabletgebruik betreft, het inspelen op ongemakken, het aanbieden van nuttige informatie.
- Marktonderzoek
  - Het is belangrijk de laatste evoluties binnen de tabletmarkt op te volgen en te focussen op die eigenschappen die belangrijk zijn voor het educatieve gebruik van de tablet. Schermgrootte, projectiemogelijkheid, camera, compatibiliteit, batterijcapaciteit, toetsenbord... Het zijn allemaal erg belangrijke selectiecriteria.
- Aanmaak didactisch materiaal of gebruik bestaand materiaal
  - Het project leert ons dat het aanmaken van materiaal veel tijd vergt. Het is belangrijk de leerkracht in staat te stellen snel en efficiënt gebruik te maken van de tablet. Dit kan het best als hij in een eerste fase focust op applicaties die complementair met het handboek kunnen gebruikt worden. Gaandeweg zou de leerkracht zijn materiaal moeten kunnen aanmaken en/of verwerven via andere kanalen.

5 Algemene conclusie

De vraag of tablets in het onderwijs een plaats moeten krijgen werd meerdere malen – weliswaar impliciet - beantwoord. Ja dus. Uiteraard kan men zonder tablet onderwijs organiseren, zelfs zeer goed onderwijs. De technologische evolutie in de maatschappij is echter van die aard dat de onderwijswereld niet achter kan blijven. Dit vooral om de voeling met de leefwereld van de leerlingen, hun ouders en de rest van de maatschappij te behouden en de onderwijsstijl en leerinhouden te blijven actualiseren. Daarenboven biedt de tablet ook didactische en pedagogische meerwaarde. Onderwijs op maat, verantwoordelijk worden, het leerproces in handen nemen, het participatief leren... Het zijn belangrijke voordelen die men met de tablet makkelijker kan verkrijgen, eenvoudigweg omdat het toestel zoveel informatie – en communicatiemogelijkheden biedt. Er zullen echter nog een aantal hordes genomen moeten worden vooraleer de tablet een vervangende functie kan spelen en de boekentassen van onze jonge helden lichter kunnen worden. Zo zal er voldoende didactisch materiaal moeten bestaan, zullen de leerkrachten hun eventuele net - en/of informatica- angst op draagbaar toestel moeten overwinnen binnen educatieve context, zullen zij hierin beter en systematischer moeten begeleid worden en moet aan een herziening van de rol van leerkracht in de klas durven gedacht worden.